

A landscape photograph showing a valley with a path leading into the distance. The foreground is filled with bare, tangled branches and some green grass. In the background, there is a dense forest of tall, thin trees. The sky is overcast.

Sødalens endeligt

-12000 år – april 2008

Billede taget slut marts 2008

Ejendommen Tjele Møllevej 29 er fra i år blevet solgt til Kvægbonde Leif K. Pedersen fra Ingstrup. På ejendommens jord lå den naturskønne og markante dal "Sødalen" der forsatte og ender ved "Det Rekreative område" ved Tjele Langsø.

Sødalens skrænter var før dækket med egetræer og overdrevsvegetation. Et meget smukt syn med varieret natur af høj værdi.

Leif Pedersen har nu fjernet alle træer, vegetation og muldjord og er herefter i færd med at opfylde dalen. Det hele foregår på en brutal og hensynsløs måde med store entreprenørmaskiner, gravemaskiner og bulldozere.

Nordlig sidedal

Sødalen

Sødalens placering øst for Tjele Møllevej

Sødalen er en sidedal til dalen hvori Tjele Langsø ligger. Den ”findes” i nordvestlig retning i forlængelse af søens vestende i den modsatte ende af ”Det Rekreative Område”. Sødalen er den sidste 1/4-del af dalen, hvis man går op af stien gennem dalen.

Sødalen er en U-formet, fladbundet erosionsdal fra slutningen af istiden for ca. 10000 år siden. De stejle skrænter er dannet ved at smeltevand og nedbør har eroderet sig ned i det vegetationsløse landskab på daværende tidspunkt.

Når skrænterne er væk vil landskabets historie også være væk.

Sødalens skrænter har en betydelig højde i den ene ende.
Efter planeringen vil der ikke længere være en skrænt, men
en bakke på dyrket mark

”Sødalen” 3/5 2008

Her ses et billede af Sødalen taget fra vest. Mulden er skubbet til side og fra den 10/4 er skrænten ved at blive skubbet ned i dalen. Efter planeringen er det meningen at mulden lægges på igen.

Sødalen

Gul skravering:
Overdrev
beskyttet af
naturbeskyttels
eslovens §3.
Det eneste der
ikke røres

Lilla skravering: Hedeområde ved
langelinie, der var delvist sprunget i skov.
Dermed ikke længere beskyttet af §3. Se
de næste billeder

Langelinie

Langelinie er et langt retliniet skel, der indtil marts 2008 har henligget som overdrev og brakjord.

På billedet ses det sidste stykke af overdrevet inden det blev fjernet med gravemaskiner og dumpere

Langelinie set mod øst efter planeringen

Kvægbonde

Leif Kjærgaard Pedersen

Ingstrup Møllevej 19

Ingstrup

8830 Tjele

<http://www.jokumsenentreprenoer.dk/default.asp?ID=121>

Jokumsen reklamerer med naturpleje på sin hjemmeside!

Fredag den 11. April blev den nordlige skrænt skubbet ned i dalen

Fredag 11/4 omtaltes Sødalen i DR radio Midt/Vests radioavis kl. 8:30. Kan høres på nettet.

Desuden var der flere artikler og en leder i Viborg Stifts Folkeblad lørdag den 12/4

Buldozeren har genoptaget arbejdet 14 april.

Nyharvet 3/5. Den lyse skråning bagest i billedet viser skræntens oprindelige forløb.

3/5 2008. Den sidste rest af skrænten står tilbage som et sørgeligt minde sammen med en gruppe forkomne fyrretræer. Rundt om og i den lille sidedal ligger en losseplads af sammenskubbede træer og rødder.

Perspektivfoto øverst fra 3/5 2008.

Til sammenligning foto fra den 21/4 2008 nederst.

Gravearbejde. Istidens smeltevandsdal er væk, efter at entreprenørmaskinerne har jævnet den.

Istidslandskab jævnet med jorden

Af Vagn Dissing,

formand for Danmarks Naturfredningsforenings afdeling i Viborg

LÆSERBREV: Der var engang en dal i Vammen. Man kaldte den Sødalen, for det hed den. Den forsvandt den 1. april 2008, eller i hvert fald den øverste fjerdedel af dalen forsvandt. Den havde ligget der i mere end 10.000 år, for det var nemlig isen, der havde skabt den. Da isen havde besluttet sig for at trække sig tilbage fra Danmark, sendte den kaskader af smeltevand ned gennem en lavning i terrænet, og lavningen blev større og større, og til sidst blev den til en wrightig dale. Sødalen blev en smuk dal, og selv om der er mange dale i sognet, var Sødalen den smukkeste.

Da isen havde forladt egen lå dalen der. Den var flad i bunden og den havde nogle flere meter høje og stejle skrænter. Efterhånden kom der planter i dalen. Det var mange forskellige planter, som kunne lide at vokse der. Op af siderne voksede der enebær og store egetræer, for dem var der mange af dengang. Og de blev ved med at vokse der indtil 1. april 2008. Da blev de fjernet. Der kom efterhånden også mange dyr i dalen. De kunne også godt lide at være der. I egetræerne sad fuglene og sang i vilden sky, og i bunden af dalen gik rådyrene, for der

var der altid læ.

Menneskene, der bor i Vammen, var også glade for dalen. De har et areal nede ved Tjele Langsø, som de er glade for, og der begynder dalen. Så kan de ad en sti gå op gennem dalen, og det har de gjort lige så længe, der har boet mennesker i Vammen. De troede faktisk det var deres dal. Men det var det ikke.

Der var nemlig en mand, som ikke boede i Vammen, som havde købt de øverste 200-300 m af dalen. Og han havde ikke lyst til at gå tur i dalen. Han ville hellere dyrke korn, for det kunne han tjene penge på. Og han kendte også en mand som havde nogle store maskiner, så han fik han til at hjælpe sig med at fjerne dalen. Det gjorde han den 1. april 2008.

Nogle af de fugle, som boede i dalen, var fløjet mod syd, da det blev vinter. Nu var de begyndt at flyve tilbage igen. Der kom nogen sidst i marts måned, og de fløj straks hen i hver deres træ og sang i vilden sky. Nu skulle de nemlig til at bygge rede og have unger. Men der var nogle af fuglene, der først kom den 2. april. De kom for sent, for da var dalen væk. De kunne ikke finde deres træ. De havde ikke noget sted at synge fra. I den ene side af dalen var der et areal, som kommunen havde sagt til manden, at det måtte han ikke fjerne, for det var et overdrev. Her boede der to lærker, og

SKRÅNINGER. Billedet giver et indtryk af de tidligere stejle tidligere træfyldte skrånninger.

I Jeg nåede ikke at se dalen, for jeg fik først at vide den 3. april, at dalen var væk. Det var tre dage for sent. Men de mennesker, der bor i Vammen, var heldigvis så glade for deres dal, så de havde fotograferet den på kryds og tværs, og de havde fotograferet den før den 1. april, og de har fotograferet den efter den 1. april.

VAGN DISSING

de var kommet tilbage for en måned siden. De skulle ikke have noget træ at synge i, så de fløj blot op over

deres overdrev og sang i vilden sky. De var glade, for nu var de alene om at synge. Jeg nåede ikke at se dalen.

len, for jeg fik først at vide den 3. april, at dalen var væk. Det var tre dage for sent. Men de mennesker, der bor i Vammen, var heldigvis så glade for deres dal, så de havde fotograferet den på kryds og tværs, og de havde fotograferet den før den 1. april, og de har fotograferet den efter den 1. april.

Så nu vil jeg ud at se den nederste del af dalen, og når jeg kommer hjem, så vil jeg se den øverste del af dalen, for det kan jeg gøre på min fladskærm.

Hvis der er flere, som vil ud at se Sødalen, så vil jeg anbefale det som et mål for en forårstur. Man skal fra Vammen køre ned til Tjele Langsø, hvor der på kortet er vist en campingplads. Derfra kan man gå op gennem dalen og nyde den dejlige natur. Når man kommer op, hvor der ikke læn-

gere er dal, skal man bemærke lærken, der synger over sit overdrev. Det eneste, der kan forstyrre den, er manden, der ikke bor i Vammen, hvis han er ude at så korn. Hvis man gerne vil se, hvordan den øverste del af dalen har set ud, så kan man gå ind på www.dn-viborg.dk, for så kan man om kort tid se det på sin fladskærm. Man kan også sende en mail til viborg@dn.dk, så vil vi sende billederne.

Der er kun få som er glade for, hvad der er sket, og det er lærkerne, som nu er alene om at synge over dalen, manden som med sine store maskiner fik vist, at hans maskiner kan lave andet end naturgenopretning, og manden, der ikke bor i Vammen, som nu kan avle korn.

Men der er flere som er ked af det, og det er alle planterne, der voksede i dalen, alle fuglene, som sang i vilden sky fra træerne, alle dyrene, som levede i bunden af dalen, alle menneskene, der bor i Vammen, og som har mistet en stor del af den dal, de troede var deres, og Danmarks Naturfredningsforening, som er ked af, at man uden respekt for vores fælles natur fjernede en stor del af dalen, bare fordi man kan, og som gør, at DN nu ser sig nødsaget til at arbejde for endnu flere restriktioner for at begrænse forarmning af den danske natur.

STATSMINISTEREN

→ skriv din mening

www.viborg-folkeblad.dk

Lovlig natur-ødelæggelse i Vammen

Danmarks Naturfredningsforenings afdelingsformand i Viborg **ryster på hovedet over, hvordan en landmand har ødelagt en smeltevandsdal i Vammen, men det er desværre fuldt lovligt, erkender han.**

Af Jakob Thorup Thomsen
jako@bergske.dk

VAMMEN: En smeltevandsdal ved Vammen er delvist ødelagt, fordi en landmand har gravet skrænterne op for at lave den til en kornmark. Danmarks Naturfredningsforenings lokalafdeling i Viborg Kommune har undersøgt, om det er muligt at

stoppe ødelæggelserne, men det er det desværre ikke, erkender lokalafdelingens formand, Vagn Dissing.

Så vidt det har været muligt for naturfredningsforeningen at opklare, så er det fuldt lovligt det, som landmanden har foretaget sig.

I et læserbrev i folkebladet i dag beskriver Vagn Dissing, hvordan den øverste

del af smeltevandsdalen, der kaldes Sødalen, er forsvundet. Den er skabt efter den seneste istid og var den smukkeste dal i Vammen Sogn med beplantning af enebær og store egetræer. I løbet af få dage i slutningen af marts og begyndelsen af april blev den imidlertid ødelagt.

Ingen kattelem

»Vi håbede, at vi kunne finde en kattelem, der gjorde, at det ikke er lovligt, men det tror vi simpelthen ikke på, at vi kan. Vi vil gerne gøre opmærksom på det, der er sket, med henblik på måske at få ændret lovgivningen, men det hjælper jo ikke

i den konkrete sag. Det er synd, når sådan noget sker, siger Vagn Dissing.

Miljømæssig gevinst

Landmanden, der har gravet skrænterne væk, er Leif Kjærgaard Pedersen. Han mener, at det, han har foretaget sig, i virkeligheden er en miljømæssig gevinst, fordi han nu kan få en rationel dyrkning i den øverste del af dalen. Hvis han fortsatte med at dyrke jorden som hidtil i små arealer, ville det resultere i et overforbrug af gødning og kemikalier, som ender i Tjele Langsø.

»Set fra et miljømæssigt synspunkt er det langt bedre

at have landbrugsjorden langt væk fra Tjele Langsø og undgå overgødskning og overforbrug af kemi,« siger Leif Kjærgaard Pedersen.

Han understreger, at det er ham, der ejer jorden, og at han har diskuteret sagen med kommunen, og at begge parter er enige om, at han har ret til at gøre, som han har gjort.

»Jeg tager det stille og roligt, at der er nogen, der har ondt i måsen over det. Der er jo ingen, der har tilbudt mig penge for at lade det ligge. Det er ikke dem, der har købt og betalt jorden,« siger han.

Både Leif Kjærgaard Pe-

dersen og Vagn Dissing fra naturfredningsforeningen fortæller, at der ligger et lille område i dalen, som er beskyttet efter naturfredningsloven. Dette område har landmanden ladet ligge, men han håber dog at få lov til også at pløje det op, når kommunen har set nærmere på området.

Vagn Dissing fortæller, at ødelæggelsen har vakt opstandelse i lokalområdet. Naturfredningsforeningen har diskuteret det i kommunens grønne råd, hvor der sidder repræsentanter for landbruget. Her er man enige om, at det er en uheldig fremgangsmåde.

»Landbrugets repræsentanter er kede af det, og vi har talt om at lave en informationskampagne for at hindre, at det sker igen,« siger Vagn Dissing.

Han mener, at det er de høje kornpriser, som frister landbruget til at foretage den slags ødelæggelser.

»Lige i denne tid kan det betale sig at dyrke korn. På langt sigt er området bare ødelagt. Når skrænten forsvinder, så forsvinder historien. Jeg har svært ved helt at forstå, at landmanden kan få nok ud af det, og at det kan betale sig,« siger Vagn Dissing.

08

DEBAT

Debatsiderne er redigeret af Lars Norup

SKULLE VI IKKE JÆVNE DET HELE?

LEDER · AF CHEFREDAKTØR LARS NORUP

Sødalen ved Vammen har ligget i årtusinder som en slugt, formet af istiden, men nu har grundejeren jævnet en stor del af den for at kunne dyrke sin jord mere effektivt. Tilsyneladende med loven på sin side.

Man kan vælge at betragte det danske landskab som et produktionsapparat, som man skal trimme til den højeste mulige ydelse, og ud fra den betragtning må konklusionen i den yderste konsekvens blive, at så kan vi ligeså godt jævne det hele.

Vandhuller, vandløb, gravhøje og søer. Faktisk har vi

været rigtig godt i gang med øvelsen. Hvem har ikke sidet i et fly og kigget ned på det danske landskab. Der er ikke ret mange kvadratmeter, som er uberørt af menneskehånd. Danmark er delt ind i firkanter, bestående af marker og tilplantede skove med snorlige rækker af træer.

Men vi har stadig en gave mange steder, nemlig de steder hvor landmænd med datidens redskaber ikke så nogen mulighed for at dyrke jorden rationelt. Sådan et område er heldigvis nogle af de mest værdifulde arealer, for eksempel netop Sødalen ved Vammen.

Eller store dele af arealerne omkring Hald Sø, Ø Bakker, Kongenshus Hede og mange mindre skove og lunde.

Man kan vælge at sige, at alt, hvad loven ikke forbyder, skal ingen blande sig i. Konsekvensen af den tankegang må være, at der må meget strammere love og restriktioner på forvaltningen af det danske landskab.

Men sådanne love gør det i mange sammenhænge helt håbløst at drive for eksempel et landbrug, fordi reglerne bliver alt for firkantede og administrativt tunge at arbej-

de med. Vi kender alle til håbløse bureaukratiske forhold, som bliver resultatet af regler og cirkulærer. Et overreguleret samfund umyndiggør befolkningen og fratager borgerne initiativ og incitamentet til at tænke selv.

Det er også en mulighed, at for eksempel landmænd ser deres jord som noget meget værdifuldt, de er blevet betroet, og som skal afleveres i mindst ligeså god stand, som de modtog den.

Netop denne ånd har præget rigtig mange landmænd i de sidste par årtier. Naturgenopretningen på frivillig basis har vel aldrig været mere udbredt end netop nu.

Derfor må det gøre rigtig ondt på både landmænd og andre naturskudere at se, hvad gravemaskinerne har kunnet udrette i Sødalen. Hvis det er lovligt, må det være en lovlig forbyrdelse.

www.viborg-folkeblad.dk

Du kan kommentere vores leder på avisens hjemmeside

LØRDAG 12. APRIL 2008

Midtjyske Medier

Viborg Stifts Folkeblad

Udgiver: Midtjyske Medier, Berlingske af 2007 A/S

Chefredaktion: Per B. Jørgensen (konstitueret ansvarshavende) og Lars Norup

Direktion: Per B. Jørgensen Tryk: Bergske Avistryk

Danmarks første nationalpark i Thy får **30 mio. kr.** fra Arbejdsmarkedets Feriefond. Gaven betyder, at der kan skabes forbedret adgang til ferielejligheder inden for natur, friluftsliv og kulturhistorie.

Danskerne er trygge ved e-valg, viser en måling. Derfor vil KL overbevise Folketingets Kommunaludvalg om, at man skal prøve **elektroniske** stemmebokse ved kommunalvalget næste år.

Sødalens nordlige skrænt, inden bulldozerne for alvor går i gang.

Midtvejs: Dalen fyldes op.

Færdigt arbejde, klar til såning. Privatfotos

Landmænd jævner spor fra istiden

Landskab: Naturfredningsforeningen vil have loven skærpet, inden flere spor fra Danmarks tilblivelse forsvinder.

AF ERIK NØRBY

Markante træk i landskabet, skabt under istiden for 10.000 år siden, bliver flere steder i landet jævnet af gravkøer og bulldozere for at give plads til flade kornmarker. Landmænd med sans for effektiv udnyttelse af ressourcerne kan med de høje kornpriser se deres fordel i at udjævne skrænter og fylde smeltevandsdale fra istiden op med jord, så nogle af Danmarks markante landskaber og naturområder ændres til bølgede kornmarker.

»Det svarer til at pløje Danmarks ypperste gravhøje væk, hvilket nok plejer at vække harme. Men næsten upåagtet forsvinder der nu dagligt enestående natur for at dyrke afgrøder til dyr og

mennesker,« siger Ella Maria Bisschop-Larsen, præsident i Danmarks Naturfredningsforening (DN).

»Ikke kun brakken pløjes op, men også enestående landskaber og rige levesteder for dyr og planter forsvinder med skræmmende hast netop i denne tid,« siger hun.

Naturfredningsforeningen får i disse uger henvendelser fra bekymrede borgere og embedsmænd om natur, der forsvinder. Et istidslandskab ved Tjele Langsø nordøst for Viborg er jævnet af bulldozere, og ved vikingeborgen Fyrkat ved Hobro er en anden istidsdal fyldt op.

Skrænter jævnet ud

DN's lokalformand i Viborg, Vagn Dissing, fortæller, at Sødalens er en sidedal til Tjele

Langsø-dalen, skabt af smeltevand fra isen for 10.000 år siden. Ved Tjele Langsø er dalen udlagt som kommunalt rekreativt område, længere oppe er dalen ejet af private lodsejere. De stejle skrænter var bevokset med egetræer og overdrevsvegetation, inden en landmand i det tidlige forår ryddede træerne væk, jævned skrænten ud og nu har sået majs.

Noget af arealet var tidligere omfattet af naturbeskyttelseslove, men da der var begyndt at vokse træer, kunne Viborg Kommune ikke opretholde beskyttelsen.

»Vi beklager, at naturen bliver ødelagt på den måde, men vi kan ikke gøre noget. Kun appellere til, at lovgivningen bliver skærpet,« siger fungerende naturchef i Vi-

borg, Benedicte Wriedt.

DN har indbragt sagen for Naturklagenævnet. Selv ønsker landmanden ikke at kommentere sagen.

I nærheden af vikingeborgen Fyrkat ved Hobro har en anden landmand først dumpet byggeaffald i en istidsdal og derefter jævnet muld hen over. Da Mariagerfjord Kom-

Morænelandskab

→ En stor del af det danske landskab blev formet under den seneste istid fra 70.000 til 15.000 år f.Kr. Isen skubbete moræner – ler, sand, grus og sten – foran og under sig. Noget af det ligger i dag som morænebakker.

→ Da isen smeltede, blev smeltevandsdalene dannet.

→ I nogle af dem løber stadig bække og åer, andre står i dag som tørre kløfter og dale.

munen blev opmærksom på sagen, fik han besked på at standse omgående, indtil kommunen havde undersøgt, om det er lovligt.

Fattigt landskab

»Dale og bakker, der fortæller, hvordan Danmark blev til, forsvinder for hurtigt. Hvis ikke det stoppes, risikerer vi at stå tilbage med et fattigt landskab uden særkender. Hvis kommunerne ikke har lovhjemmel til at gribe ind mod den slags, må loven ændres,« siger Ella Maria Bisschop-Larsen.

Natur- og miljøarbejder Annette Elgaard fra DN har også for nylig fået henvendelse om tre andre sager fra Rømø, hvor en sommerhusejer har fjernet en klit for at få bedre udsigt, og to andre har pløjet områder op, selv

om de er omfattet af naturbeskyttelsesloven.

Formand for Dansk Landbrug, Peter Gammelke, har ingen sympati for landmænd, der ulovligt pløjer jord op.

»Hvis jorden ikke har været dyrket tidligere eller faldet ind under naturbeskyttelseslovens bestemmelser, er det ulovligt at dyrke den nu. Så må han tage ansvaret og føre landskabet tilbage. Men har landmanden fået hektarstøtte til braklægning, er det rimeligt, at han pløjer det op igen. Vi vil gerne være med til, at jord med naturmæssige værdier kan tages ud af drift til gavn for samfundet, hvis landmanden får en passende kompensation, f.eks. af landdistriktmidlerne,« siger Gammelke.

erik.norby@jp.dk

Beskyttelse

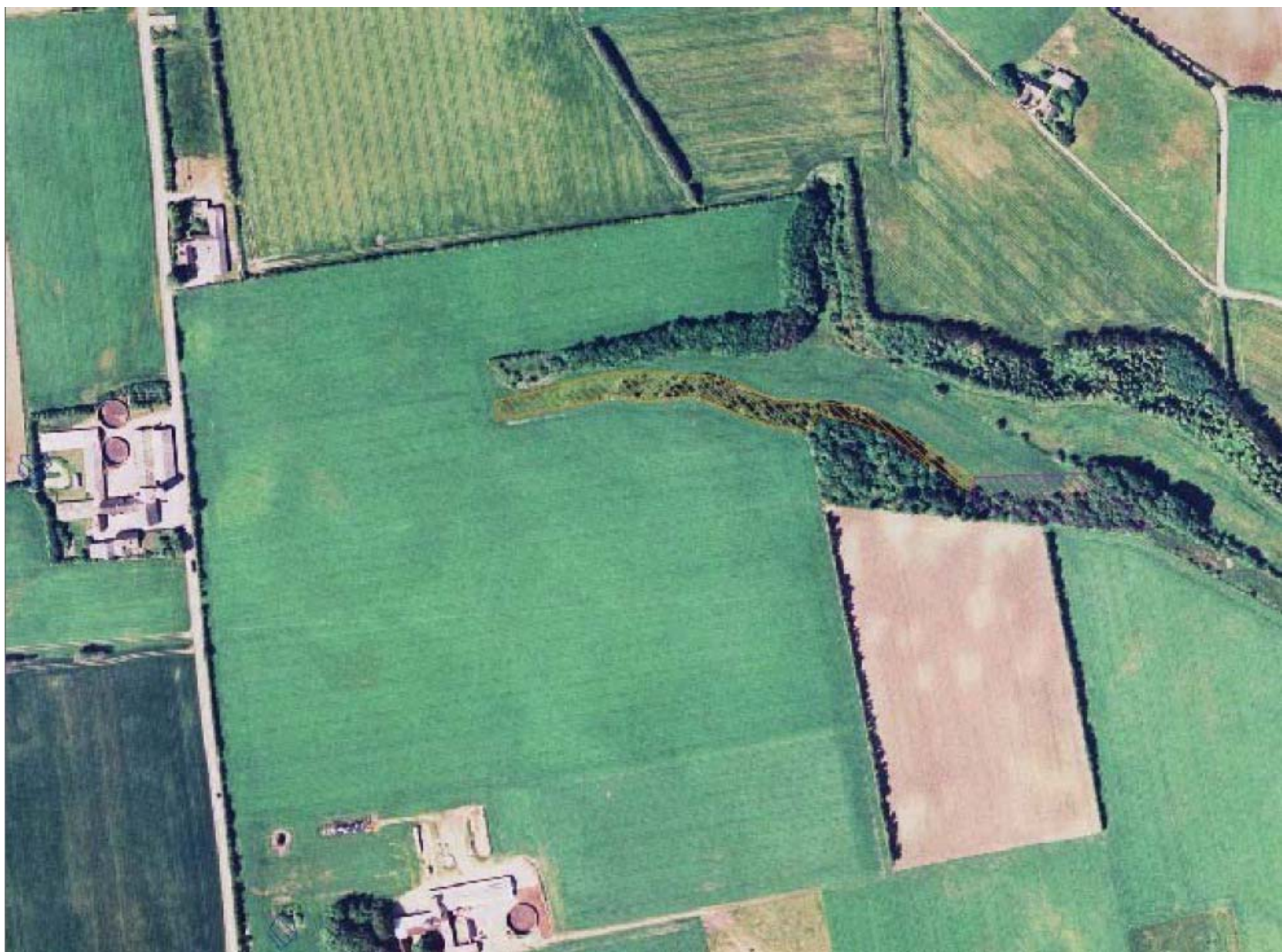
Naturbeskyttelsesloven §3:

→ Der må ikke foretages ændring i tilstanden af naturlige søer, hvis areal er på over 100 kvm, eller af vandløb eller dele af vandløb, der af miljøministeren efter indstilling fra kommunalbestyrelsen er udpeget som beskyttede. Dette gælder ikke sædvanlige vedligeholdelsesarbejder i vandløb.

→ Stk. 2. Der må ikke foretages ændringer i 1) heder, 2) moser og lignende, 3) strandenge og strandsumpe samt 4) ferske enge og biologiske overdrev, når sådanne naturtyper enkeltvis, tilsammen eller i forbindelse med de søer, der er nævnt i stk. 1, er større end 2.500 kvm i sammenhængende areal.

Luftfoto af Sødalen juni 2008

Ved at sammenligne de to
luftbilleder kan man se hvor
meget der egentligt er
forsvundet. Overdrevsarealet
er halveret. Skovstykkerne og
hedearealet er i dag ager.
Desuden er markvejen, et
mindre vandhul og et læhegn
er også væk. Brakbræmmen
langs Langelinie er ligeledes
opdyrket.

Majs oktober 2008
Majsen har en betydeligt ringere højde og vækst end andre steder på
marken

Kig gennem sødalen mod vest

Det har ikke været muligt at høste majsene der hvor der er flyttet rundt på jorden. Jordstrukturen findes ikke længere og den naturlige dræning og stabilitet i jorden er væk. Til hvilken nytte er hele naturødelæggelsen så foretaget.

Et resultat af griskhed, hensynløshed, uvidenhed, dumhed og dårligt landmandskab.

Der er stadig natur i det resterende lille stykke overdrev, der endnu har sin lysåbne karakter. Men den er meget trængt. Brændenælderne breder sig.

Billeder fra overdrevet okt.2008
Den nedbidte troldeeg. Rørhattene. Rævegraven.

Hjortespor i majs
mellem sidedalen og
overdrevsresten

Fremtiden for Sødalen ser sort ud

